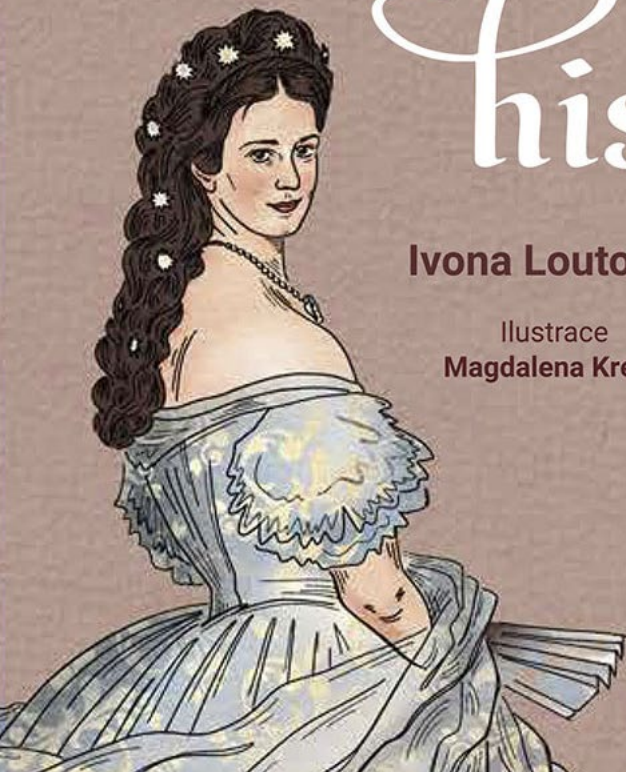

BULVÁRNÍ historie

Ivona Loutocká

Ilustrace
Magdalena Krejčí

Bulvární historie

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.edika.cz
www.albatrosmedia.cz

eдика.

Ivona Loutocká
Bulvární historie – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Než se začtete

Jsem velký zvědavce, pokud jde o dějiny, které se většinou nevejdou do učebnic.

Vy taky? Pak si v téhle knize přijdete na své!

Troufám si říct, že jste ještě nikdy nenarazili na takovou, která by nabídla tolik ověřených detailů z osobních životů českých panovníků.

Necháme stranou suchá učebnicová data, politiku i leto-počty. Místo toho se podíváme, jakými lidmi naši vládcí doopravdy byli. Jaké měli povahy, co prožívali při své práci nebo nemoci, jak si vedli ve svých soukromých rolích, jaké měli osobní problémy nebo co se jim povedlo či nepovedlo.

Budou to výlety za jedenácti známými jmény. Osm delších příběhů a tři „jednohubky“.

Tenhle žánr bych nazvala seriózním bulvárem. Při psaní jsem vycházela ze zdrojů publikovaných historiky, lékaři a jinými odborníky. A protože mi opravdu záleží na tom, abych předávala pouze relevantní informace, text po mně ještě zrevidoval pan docent František Čapka.

Přeji vám zábavné čtení a co nejvíc překvapivých momentů.

Ivona Loutocká
autorka

Obsah

Svatá Ludmila **6**

Jaké bylo její dětství, jaká byla manželka
a matka a co prožívala při své vraždě

Přemysl Otakar II. **26**

Vzdal se na Moravském poli, nebo ne?

Jan Lucemburský **44**

Jak nesl své oslepnutí?

Karel IV. **62**

Ochrnutý po úraze vykonával potřebu
na lůžku a musel si říkat i o poškrábání

Václav IV. **84**

Měl od lékaře rady, jak pít, jíst,
hýbat se i spát. Poslouchal ho?

Jiří z Poděbrad **87**

Jak ho trápila obezita
a proč nedokázal zhubnout?

Ferdinand I. Habsburský a Anna Jagellonská **91**

Byl to nejzamilovanější pár na českém trůně?

Marie Terezie **94**

Milující, ale přísná matka, která nebyla
ze svých těhotenství vždycky nadšená

Josef II. **126**

Jak nakrmil Čechy a Moravu

František Josef I. **147**

Jaký byl ve skutečnosti člověk, otec,
dědeček, šéf, manžel a milenec?

Alžběta Bavorská **168**

Jak mladistvá císařovna prožívala
svá těhotenství, porody a roli matky

Svatá Ludmila

Kdo byla kněžna Ludmila?

Kněžnu Ludmilu (cca *860–†921) známe z hodin dějepisu především jako tu milující babičku, která vychovávala vnuka Václava, a jako tu tchyni, na kterou její snacha Drahomíra poslala dva zabijáky. Ale její život byl o tolik pestřejší! Společně s manželem Bořivojem I. (*852/853–†888/890), historicky prvním známým členem rodu Přemyslovců, stála u počátků zrodu českého státu. Byl to právě Bořivoj, kdo položil jeho základy a umožnil tak svým potomkům na nich stavět. Stejně tak to byl on, díky komu se město Praha stalo centrem státu – kolem roku 885 se sem totiž i s Ludmilou přesunul z hradiště v Levém Hradci a patrně založil Pražský hrad. Praha se tehdy nerozkládala na příliš velkém území. Vlastně zahrnovala jen dnešní Pražský hrad a možná i podhradí na nynější Malé Straně. Další převratnou událostí spojenou s působením knížecího páru byl přechod od pohanské víry ke křesťanské. Bořivoj i Ludmila se nechali pokřtít a tím uvedli do pohybu dlouhý proces christianizace Čech. Po smrti Bořivoje se tehdy třicetiletá Ludmila dostala do svízelné situace, ale navzdory dosud neexistujícím právním zvyklostem, které by jí a jejím dětem zajistily automatické nástupnictví, se s ní excelentně

vypořádala. Uhájila práva svých nezletilých dětí a tím i pokračování přemyslovského rodu. Byl to výkon hodný obdivu? Historička Eva Doležalová si myslí, že ano – akceschopnost kněžny vdovy vnímá jako naprosto unikátní a Ludmila prý musela být mimořádně silná a schopná žena. Oproti tomu Michal Lutovský se domnívá, že Ludmilin celkový vliv na rod nelze přeceňovat. Ano, nastaly i chvíle, kdy její činnost nebo rozhodnutí usměrnily budoucí vývoj, ale dle jeho slov bychom si ji neměli představovat jako zásadní hybatelku dějin, když řadě důležitých událostí byla spíš jen svědkem. A co Ludmila v roli matky? S Bořivojem měla tři až šest dětí, jmenovitě si historie pamatuje jen Spytihněva a Vratislava. Oba tyto synové se postupně vystřídali na knížecím stolci a pak přišla řada na Ludmiliny vnuky: Václava a Boleslava I. Toho už se ale nedožila. Ve věku lehce nad šedesát let ji uškrtili Drahomírou najatí vrazi. I když Ludmilin pozemský život pod jejich rukama skončil, přehoupnul se do nového – a to proto, že v podstatě už okamžikem smrti se zrodil a posléze dalece šířil její kult, který měl vliv na další utváření přemyslovské moci a nakonec i českého státu.

Svatá Ludmila

Jaké bylo její dětství, jaká byla manželka a matka a co prožívala při své vraždě

Kněžna Ludmila je historicky první doloženou Přemyslovnou, a navíc první ženou české historie, kterou známe jménem. Právě jí a jejím manželem Bořivojem I. počíná slavná vládnoucí éra Přemyslovců, jež skončí až vraždou šestnáctiletého krále Václava III. v roce 1306. Ale přestože Ludmila platí v českých dějinách za poměrně významnou osobnost, zas tolik toho o ní nevíme. Je vůbec možné zjistit něco z osobního života ženy, která zemřela před více než 1100 lety? Pojďme se na to podívat... a nebojme se, že by naše zvědavost zůstala zcela neukojena!

Jediným písemným zdrojem informací o Ludmile je jen pár legend, ještě k tomu většinou nedobových, dochovaných až v mladších opisech. Také vzhledem k tomu, jakým způsobem legendisté psali, je nemožné odhalit, které zprávy jsou pravdivé, které byly realitou jen částečně inspirovány a které jsou smyšlené od začátku do konce. Máme zkrátka jen útržkovité zprávy, jež historici znovu a znovu zkoumají a stejně mohou jednou provždy předkládat jen rekonstrukce s různou měrou pravděpodobnosti, často v několika verzích, nikoli tvrdá fakta. Jak podotýká historik Michal Lutovský, on i jeho kolegové podávají rozhodně spíše své představy než reálná zachycení událostí, o nichž nevědí skoro nic.

První nejasnost tu máme už v tom, odkud Ludmila pocházela. Varianty jsou dle tvrzení legend dvě: Mělník, nebo Srbsko. Příпустné jsou obě možnosti, o něco pravděpodobnější je ale srbský původ. Ludmila měla

být dcerou přímo knížete Slavibora, zřejmě vládce slovanských neboli Lužických Srbů, kteří ale neměli nic společného se Srbskem ležícím dnes na pomezí střední a jihovýchodní Evropy. Sídliili na území nynějšího východního Německa a jejich národ je živoucí dodnes. Hlásí se k němu zhruba šedesát tisíc lidí a v Německu jde o uznávanou národnostní menšinu. Lužické území zasahuje dnes do spolkových zemí Sasko a Braniborsko, část po válce připadla Polsku.

Během Ludmilina života se nejen pokládají základy pro vznik budoucího českého státu, začíná probíhat i další významný proces: christianizace českých zemí čili šíření a přijímání křesťanství, nového náboženství nahrazujícího slovanské pohanství. První malý krok k pokřtění Čech, který ale zatím k ničemu zásadnímu nevedl, byl učiněn už v roce 845, kdy bylo v Řezně (německé město Regensburg) na vlastní žádost pokřtěno čtrnáct českých knížat a jejich lidí. To ještě Ludmila ani její budoucí manžel Bořivoj nebyli na světě a teprve jejich zřeknutí se pohanství a přijetí křtu o zhruba čtyřicet let později bylo významným impulzem vedoucím k přerodu. Ten pak trval několik následujících staletí – christianizace českých zemí se považuje za dokončenou až ve 13. století.

Nevíme s naprostou jistotou, jestli byl knížecí pár pokřtěn společně, nicméně historici Jan Zelenka i Jakub Iždny se shodují v tom, že s velkou pravděpodobností ne. Bořivoj byl pokřtěn na dvoře velkomoravského knížete Svatopluka, kam ho Ludmila prý nedoprovázela a křest přijala až někdy později. Důvodem mohly být její mateřské povinnosti, mohla zrovna kojit nebo byla těhotná, ale také ji Bořivoj mohl nechat doma „z provozních důvodů“. Manželka pro něj byla člověkem, kterému nejvíc důvěřoval, a komu jinému by mohl bez obav světit správu domácnosti a dohled nad knížectvím, zatímco byl pryč? Navíc na Moravu původně nejel za účelem pokřtění, ale „v nějaké záležitosti své a svého lidu“. Sice je pravděpodobné, že o křtu už nějakou dobu přemýšlel, ale tady ještě v plánu nebyl. Tak jak to, že na něj nakonec došlo? Jeho velkomoravští hostitelé mu údajně prostřeli při hostině na zemi – s tím, že jako pohan není hoden sedět u stolu s křesťany. A tímto jednáním jeho „rozhodnutí“

urychlili. Takovýto nátlak byl při získávání nových věřících běžný a Bořivoj mu měl podlehnout proto, aby si zajistil přístup mezi elitu Svatoplukova dvora a zároveň mohl vůči franským panovníkům vystupovat jako suverénní reprezentant české země. Zkrátka za tím byly politické důvody.

Bořivoje křtil sám věrozvěst Metoděj ze Soluně, který společně s bratrem Cyrilem přišel na Velkou Moravu asi v roce 863. Zároveň s Bořivojem byl pokřtěn i jeho třicetihlavý doprovod, jehož členů se nikdo neptal, zda s tím souhlasí. Rok události není jistý, historici zvažují asi pět variant. Historik Dušan Třeštík se klonil k roku 883, Jan Zelenka uvádí odhad 882 nebo 883. Také Ludmila dle některých pramenů přijala křest od Metoděje, případně od některého z jeho žáků nebo snad kněze jménem Kaich, jen právě nevíme kdy. Z některých pramenů máme náznak jen o tom, že se tak stalo velmi brzy po Bořivojovi, jinak ale žádná legenda bližší okolnosti jejího křtu nepopisuje. Jisté je opravdu jen to, že křest přijala, respektive musela automaticky přijmout z rozhodnutí Bořivoje. Neměla na výběr. Je otázkou, zda se za takových okolností vůbec mohla v Ludmile zrodit upřímná víra. Historička Naďa Profantová o tom pochybuje, historik Petr Sommer naopak míní, že ano. Pravdou je, že v legendách se o jejich skutečných pocitech dočteme jen těžko. Pro úplnost si můžeme doplnit líčení jedné z legend, podle kterého Ludmila zaniceně uctívala modly a mluvila o tom, že křesťanství uspokojuje její potřebu víry více než pohanství – a to i přesto, že přijala novou víru nejprve z vnějších důvodů.

Pojďme se teď podívat na to, jak asi vypadal Ludmilin osobní život. Jak už bylo řečeno, konkrétní dobové zprávy prakticky nemáme. Musíme se tak opírat především o konstrukce historiků. To díky nim máme aspoň nějakou představu o spoustě věcí, třeba o Ludmilině dětství, o okolnostech jejich vdavek nebo o tom, jak vypadal její každodenní život v roli paní domu.

Historik Jakub Iždny nastiňuje, že když byla Ludmila malá, její každodenní život se i přes její původ kupodivu příliš nelišil od života obyčejných dívek. Za těch časů musela každá dívka, ať už byla z chudé či bohaté rodiny, zvládat starost o domácnost a její hospodářství. A to se týkalo i Ludmily. Sice měla po ruce personál v podobě sluhů a možná i otroků, je

ale pravděpodobné, že většinu domácích prací uměla zastat i sama. Co ji na rozdíl od chudých dětí určitě nepotkalo, to byl hlad nebo vůbec obavy o dostatek jídla. Ve středověku byla možnost hladomoru všudypřítomným strašákem, protože stačilo, aby se neurodilo nebo třeba došlo k požáru sýpky, a problém byl na světě. Ludmila ale patřila do rodiny, která si uměla obstarat potravu i za takových nepříznivých podmínek. Také její kosterní pozůstatky dokazují, že během svého života stran výživy opravdu nestrádala. Zajímavý je i pohled do její dívčí skříně. Ludmila už od dětství nosila oblečení z látek, které byly doma utkané, a určitě vlastnila i okázalejší kousky z dražších tkanin. K tomu nosila drobné šperky dovážené z daleké ciziny.

Ludmilin manžel Bořivoj založil na počest svého přijetí křesťanství kostel svatého Klimenta. Ten stojí dodnes a je údajně nejstarším kostelem v České republice. Najdete ho na Levém Hradci v okrese Praha-Západ.

Ludmila se vdala za statného Bořivoje pravděpodobně roku 874, kdy jí bylo asi čtrnáct a jemu okolo 22 let. Ano, čtrnáctiletý člověk je prakticky ještě dítě... V raném středověku už se ale považoval za dospělého, respektive ve věku vhodném pro sňatek. Do toho, koho si vezme, Ludmila jistě nijak zvlášť mluvit nemohla. Nebyl to sňatek z lásky, došlo k němu jen kvůli oboustranným výhodám. Přesto můžeme předpokládat, že Ludmila to nevnímala jako příkoří a v souladu s obvyklou výchovou mohla mít ze svatby i radost. A možná se jí ženich i líbil, můžeme-li věřit zápisu v Kristiánově legendě, že Bořivoj byl „skvělých se květem vynikající krásy“.

O tom, jak konkrétně vypadal svatební obřad, nevíme vůbec nic. Máme k dispozici jen rekonstrukce badatelů, podle kterých byly snad nejdůležitějším aktem obřadu tak zvané obručiny – tedy zaslíbení se jeden druhému tím, že Ludmila vložila svou ruku do ruky Bořivojovi. Pak mohlo dojít na výměnu symbolických darů – dle historičky Nadi Profantové mohla Ludmila dostat jablko, tedy symbol plodnosti a mužovy pohlavní síly. Když novomanželé vstupovali do ženichova domu, svatebčané na ně neházeli rýži, ale obilí, hrách a další drobné plody. Tento rituál měl opět zajistit

plodnost. A protože se Ludmila nesměla dotknout prahu, je možné, že ji Bořivoj přes něj přenesl. Během svatby jí také byly zahaleny vlasy a jako vdaná žena už nikdy nechodila na veřejnosti prostovlasá. Další součástí obřadu mohl být rituál, při kterém Ludmila symbolicky vyjadřovala poddanost svému muži tím, že mu rozvázala a zula boty. Svatba se dále určitě neobešla bez bohaté hostiny, která trvala pravděpodobně několik dní.

Bořivoj patřil stejně jako Ludmila k urozenější části společnosti – té, která sídlila na opevněných hradištích, měla okolo sebe ozbrojené družiny, udržovala kontakty se zahraničím a mohla se obklopot luxusem. Ludmila tedy jistě měla ve svém novém domově v Levém Hradci podobné pohodlí jako předtím v domě svého otce. Neznamená to ale, že si tu mohla hodit nohy nahoru. Jako paní domu měla na starost provoz jistě nemalé domácnosti, který obnášel řízení několika desítek lidí. Na práci tu toho bylo opravdu hodně. Převážná většina věcí, surovin a potravin se totiž nekupovala na trhu, knížecí dvůr si je zajišťoval sám. Tedy se například nedovážela mouka, služebnictvo mlelo obilí svépomocí a staralo se i o pečení chleba. Nekupovalo se maso, personál sám pečoval o zvířata a obstarával i jejich porážky. Stejně tak se nekupovaly látky, ženy ručně spřádaly nitě a látky tkaly.

Součástí práce v domácnosti byla i péče o děti. Jak uvádí Naďa Profantová, o dcery se ženy staraly až do jejich dospělosti, o syny pouze do doby, než byli zralí na získávání zkušeností v mužských záležitostech. Tehdy jejich výchovu převzal otec a začal je vzdělávat třeba v oblasti boje nebo vládnutí. Ludmila porodila první dítě zhruba po roce od svatby, tedy ve věku patnácti let. Na svět přišel Spytihněv, modrooký chlapec s nazrzlými vlasy. Po něm dala Ludmila život ještě několika dětem včetně

Genealog Petr Nohel odhalil, že mezi potomky prvního přemyslovského páru Ludmily a Bořivoje patří mnoho známých osobností včetně amerických prezidentů Donalda Trumpa a Joea Bidena nebo britského krále Karla III., a tedy i jeho synů William a Harryho. Dalšími přemyslovskými potomky jsou podle něj i někteří herci a zpěváci, jako třeba Tom Cruise, Jim Morrison nebo Whitney Houston.

Vratislava, který se později stal manželem Drahomíry, budoucí „objednatelky“ Ludmiliny vraždy, a zplodil s ní syny Václava a Boleslava. Kolik dětí měla Ludmila celkem, není jisté – odhad se pohybuje mezi třemi až šesti, snad měla tři syny a tři dcery. Každopádně jménem známe jen Spytihněva a Vratislava.

Jaký vztah měla Ludmila s Bořivojem a se svými dětmi, nevíme. Pokud jde o toto období, obecně postrádáme bližší pohled do ženského světa. Jakub Izdný nicméně směle odhaduje, že vzhledem ke všem okolnostem byla Ludmila nejspíš spokojená. Vícero dětí by s Bořivojem asi neměla, pokud by byli na nože, a dalším důvodem ke štěstí mohly být i Bořivojovy úspěchy. Úspěšní nakonec byli i Ludmilini synové. Bohužel Ludmila se poměrně brzy stala vdovou. Když Bořivoj zemřel, bylo jí teprve asi třicet. Ani s datací Bořivojovy smrti si totiž nejsme jisti, došlo k ní někdy mezi lety 888 a 890. Bořivojovi bylo okolo 37 let a příčinu smrti neznáme. Legendy ji neuvádějí.

Pro Ludmilu muselo být období po smrti jejího muže těžké, protože nejstarší syn Spytihněv ještě nebyl plnoletý a nemohl hned převzít otcův post. Vláda nad Čechami byla v této krizi předána velkomoravskému knížeti Svatoplukovi – předal mu ji východofranský král Arnulf. Chabé prameny nám bohužel nedovolují odpovědět na otázku, zda to ovdovělá Ludmila vnímala jako pozitivní, nebo ne. Svatoplukova kontrola nad Čechami na jednu stranu bránila tomu, aby území obsadil nějaký jiný knížecí rod, ale na druhou stranu hrozilo, že Přemyslovci už se k vládě nedostanou a jejich sláva skončí tak rychle, jak začala. Každopádně Svatopluk ovládal Čechy jen pár let, protože v roce 894 zemřel.

Z pramenů můžeme opatrně usuzovat, že Ludmila za doby Svatoplukovy vlády osobně navázala na Bořivojovu politiku, a byť byla Svatoplukovi podřízená, vlastně se stala první vládkyní Čech. Jakub Izdný předkládá tuto eventualitu na základě zmínky v pramenech o tom, že Ludmila v nějaké fázi života osobně živila knížecí družinu – a že pokud to nepatřilo k jejím povinnostem manželky knížete, opravdu se to mohlo vztahovat k situaci, kdy prakticky převzala „žezlo“ po zemřelém Bořivojovi.

Ať už byl sled událostí a jejich okolnosti jakékoli, Ludmila dokázala postavení přemyslovského rodu udržet a její starší syn Spytihněv se úspěšně ujal své zděděné role, jakmile dospěl – bylo to pár měsíců po smrti Svatopluka. Vládl 21 let, než ve věku okolo čtyřiceti let zemřel. Proč zemřel, opět nevíme, a tuto otázku neobjasnil ani výzkum jeho kosterních pozůstatků. Až na to, že měl artrózu a spondylózu v páteři, které ale odpovídaly jeho věku a fyzické zátěži, a na lebce známky po dvou vyhojených těžkých úderech, byl zdravý a statný. Respektive zemřel z příčin, které se z kostry nedaly zjistit.

Na Spytihněvovo místo pak nastoupil jeho mladší bratr Vratislav, protože Spytihněv po sobě nezanechal žádné potomky. Vratislavova vláda byla bohužel velmi krátká – vládl jen šest let a pak v třiatřiceti letech z neznámých příčin zemřel. Zdroje napovídají, že tušil, že už tu dlouho nebude, protože před smrtí zajistil nástupnictví pro tehdy asi třináctiletého syna Václava (budoucí svatý Václav). Po Vratislavově smrti, která přišla dne 13. února 921, pak rozhodl svolaný sněm českých velmožů o tom, že Václav usedne na knížecí stolec. Protože ale není dospělý, zatím za něj bude vládnout jeho matka Drahomíra. Současně padlo rozhodnutí svěřit jak Václava, tak jeho mladšího bratra Boleslava do výchovy babičce Ludmile. Ta mimochodem vychovávala Václava už za Vratislavova života a tehdy o tom dle legend rozhodl sám Vratislav.

Historik Jaroslav Čechura vyslovuje podezření, že sněm nejspíš musel tušit, jakou nevoli takové nařízení u Drahomíry vyvolá a že to téměř nevyhnutelně povede ke konfliktům mezi ní a Ludmilou. A Naďa Profantová doplňuje, že tato situace by zřejmě vyvolala konflikt i v případě, že by mezi sebou ženy původně měly dobré vztahy a důvěru. Rozhodl sněm se záměrem je definitivně rozeštvát? Profantová míní, že tím minimálně zamýšlel oslabit Drahomířinu pozici. V bezpečné a stabilní pozici se ale po takovém rozhodnutí nemohla cítit ani Ludmila. Rozhoření sporu, který skončil až Ludmilinou vraždou, bylo tedy jen otázkou času.

Právě tuto záležitost líčí legendy jako hlavní Drahomířin motiv. Vztah mezi tchyní a snachou musel být napjatý už předtím, ale to, že bratři

Václav a Boleslav byli v této rozhodující chvíli svěření babičce Ludmile, Drahomíra opravdu vnímala jako zásadní ohrožení svého postavení. Jan Zelenka uvádí, že oprávněně. Vždyť šlo o samotnou podstatu moci! Ano, měla teď v rukou vládu po svém zemřelém manželovi, ale neměla vliv na výchovu budoucího vládce země a to její moc omezovalo. A možná se bála, že by o ni mohla přijít úplně. I nám se může zdát divné, proč dal sněm přednost babičce a ne matce. Je ale fakt, že okolnosti rozhodnutí přece jen neznáme.

Co se dělo dál, nám sice legendy nastiňují, ale znovu nesmíme zapomenout, že je třeba brát je s obrovskou rezervou. Autoři legend mohli Ludmilu záměrně vykreslovat jako tu

vládnou, obětující se světici, zatímco Drahomíře připadla role nelítostné vražedkyně. A to je přece jen dost černobílý popis událostí, protože jak víme, realita má vždycky mnohem více odstínů.

Novogotický chrám svaté Ludmily na náměstí Míru v Praze je největším kostelem svaté Ludmily na světě.

Podle Kristiánovy legendy se Ludmila chtěla výchovy vnuků vzdát a ujišťovala Drahomíru, že jí o vládu nejde. Současně ji měla požádat, aby jí dopřála volnost a sama jí určila, kam se má odebrat. Legenda zvaná Fuit pak tvrdí, že s těmito slovy odjela na Tetín, zatímco Kristiánova legenda líčí, že Drahomíra se k tchyninu přání postavila pohrdavě a její přání odmítla nejen splnit, ale vůbec vyslechnout. Že Ludmila na Tetín odjela, je celkem jisté. Nemáme ale šanci zjistit, kdy přesně se tam odebrala a zda to bylo místo dobrovolně zvoleného vyhnanství, či zda odtud chtěla pokračovat do Bavorska – tedy de facto utéct ze země. Snad s jistotou byla na Tetíně nejpozději koncem léta, nedlouho před vraždou.

Další pohled na věc máme od historika Josefa Žemličky. Podle jeho slov to vypadá, že Ludmila se naopak až tak z cesty neklidila a jakožto dominantní osobnost přece jen nadále prosazovala nějaké představy o tom, jak vést pražské knížectví – a tyto představy byly jiné než Drahomířiny. Podobnou myšlenku vyslovila i historička Eva Doležalová: Ludmila se dle

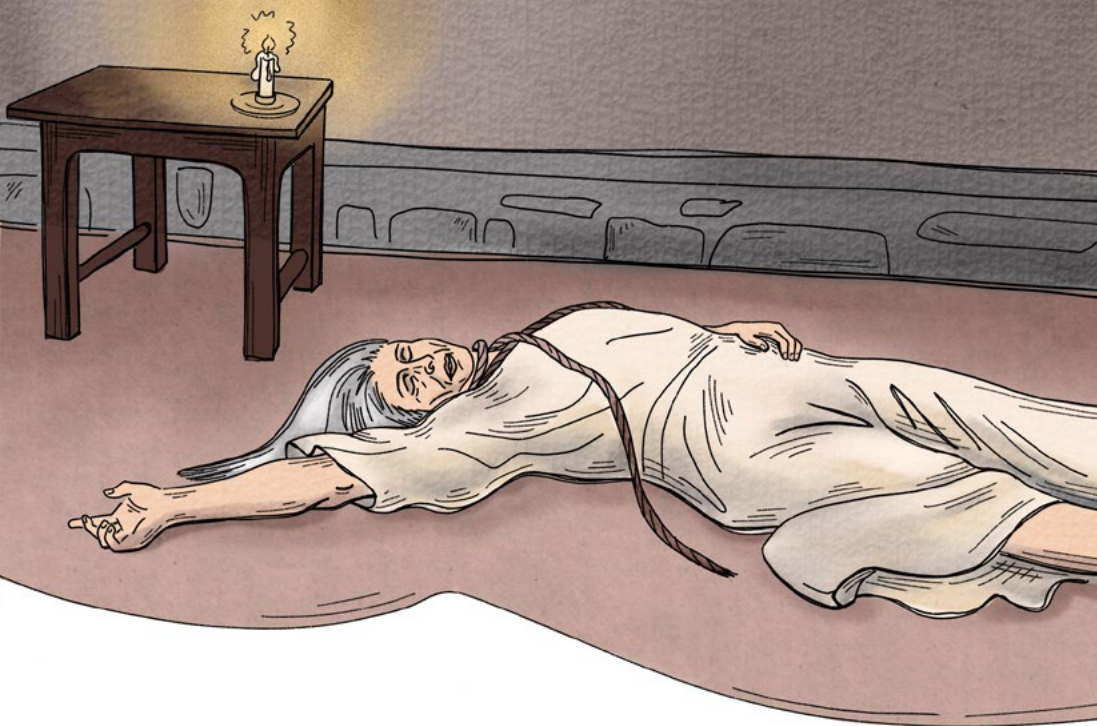
legend sice odstěhovala na Tetín, aby dále neživila vzájemné konflikty, ale to neznamenal, že se úplně vzdala potřeby ovlivňovat dění v Praze. Patrně i z Tetína mohla mít tendence mluvit snaše do věcí a přispět tím k tomu, že se Drahomíra rozhodla vyřešit problém tak razantně.

Jiné názory ženy měly, i pokud šlo o mezinárodní politiku, konkrétně o postoj k Sasku. Některé zdroje zmiňují i jejich odlišnou víru, kdy Ludmila, jak už víme, byla křesťankou, zatímco Drahomíra měla být pohanka. Dle Evy Doležalové je ale nepravděpodobné, že by Drahomíra mohla pobývat na knížecím dvoře jako nekřesťanka. Naopak lze předpokládat, že byla křesťankou ještě před tím, než se provdala za Ludmilina syna Vratislava a přistěhovala se ke dvoru.

Je třeba zmínit, že v napjatém vztahu obou žen zřejmě sehrály roli i přirozené třenice vyplývající ze vztahu mezi tchyní a snachou a jejich velký věkový rozdíl, který činil třicet let. A nakonec nemůžeme opomenout ani vliv Ludmiliny nemoci. Kvůli ní byla totiž neurotická, takže jakákoli domluva s ní mohla být obtížná. O této nemoci víme díky průzkumu jejich kosterních pozůstatků a vrátíme se k ní později.

V každém případě Drahomíra byla z nastalé situace natolik zoufalá, že naplánovala vraždu, a to už půl roku po smrti svého manžela. I kdyby totiž byla pravda, že se Ludmila vzdala výchovy vnuků a rozhodla se držet zcela stranou, pořád měla na své straně mocné přívržence – a Drahomíra věděla, že dokud bude Ludmila žít, ať už na Tetíně nebo v Bavorsku, její vlastní postavení bude ohrožené i nadále. Zkrátka: Ludmila Drahomíře ani do věcí mluvit nemusela a nemusela na ni být protivná. Ohrožovala Drahomíru už jen tím, že byla.

Drahomíra poslala na tchyni oddíl vedený dvěma předními družiníky, zřejmě vikingskými bojovníky, kteří se jmenovali Tunna a Gommon. Právě ti se na Tetíně stali Ludmilinými vrahy. Nevíme, jak se jejich oddíl do hradu dostal. Víme jen to, že ho nemuseli dobývat a byli z nějakého důvodu vpuštěni. Historik Michal Lutovský předpokládá, že jim posádka hradiště otevřela bránu jednoduše proto, že je znala jakožto

nejbližší Drahomířiny družiníky. Další nejasnost je v tom, jestli šli Tunna a Gommon přepadnout Ludmilu rovnou, nebo čekali až do setmění, jak líčí prameny. V každém případě se jí nikdo neodvážil jít na pomoc, tak to měli o to jednodušší. K přepadení došlo v sobotu 15. září 921 a hned dvě legendy nám předkládají průběh vraždy víceméně shodně. Jakmile se zešeřilo, vrazi se vydali k Ludmilinu domu, vylomili dveře a vpadli dovnitř. Překvapená Ludmila se jich z postele ptala, proč tam vtrhávají s takovou zuřivostí, když „je živila jako syny“ a „dala jim své zlato, stříbro a drahocenná roucha“. Vyzývala je, ať jí řeknou, jestli se vůči nim něčím provinila. Oni ji vzápětí strhli z postele na dlažbu a plačící kněžna je měla požádat, aby se směla naposledy pomodlit. Toto přání jí splnili. To druhé, aby ji usmrtili stětím, už ne. Místo toho jí dle legendy Fuit hodili okolo krku provaz a uškrtili ji. Z pramenů nevíme nic o tom, jak rychle Ludmila ztratila vědomí nebo zda se pokoušela bránit sevření. Také nevíme, jak moc trpěla. Subjektivní pocity škrceného totiž závisí na tom, v jakém místě vyvíjí škrtidlo největší tlak. Pokud to bylo na hrtanu, bylo to pro ni

obzvlášť nepříjemné a bolestivé a hned ztratila sílu vzdorovat. Pokud to bylo na krčních tepnách, převládala spíš slabost, závratě a pocit tlaku v hlavě. V tomto případě se Ludmila ještě mohla pokoušet uvolnit provaz až do chvíle těsně před ztrátou vědomí. A to ztratila pravděpodobně velmi rychle. Zdroje uvádějí, že ať už je oběť škrcená s přitlakem na hrtan, nebo s přitlakem na krční tepny a cévy, ztrácí vědomí v řádu sekund. To mohla Ludmila znovu nabýt, pokud si vrazi mysleli, že už je mrtvá a povolili sevření. Jinak jim ale stačilo k jejímu usmrcení možná pět minut.

Ludmila byla očitým svědkem počátků stavby Pražského hradu. Nejzásadnější proměnou za jejího života byla výstavba opevnění, které ohraničilo areál hradu. Na výstavbu byla použita hlína, kameny a dřevo. Jistě vás překvapí, že areál má dodnes přibližně stejné vymezení jako tehdy!

Jak už bylo řečeno, stráž ani nikdo jiný nepřišel Ludmile na pomoc. A další obyvatelé hradiště, kněžstvo i služebnictvo, se po vraždě dokonce utekli schovat. Z úkrytů vylezli až po odjezdu vrahů a stále ještě paralyzovaní strachem začali připravovat pohřeb své paní. Ten uskutečnili opravdu narychlo, bez jakéhokoli obřadu. Tělo uložili hned za hradbami, nad příkrými skalami

nad řekou Berouňkou. V době smrti bylo Ludmile přes šedesát let, což byl na raný středověk docela vysoký věk. Nedá se říct, že výjimečný, ale lidé přece jen umírali dříve. Pokud měli to štěstí, že přežili dětství, dožívali se zhruba čtyřiceti let. Dle historika Petra Sommera se umíralo brzy kvůli chorobám, válečným událostem a dalším nebezpečným záležitostem. Ženy často umíraly mladé kvůli komplikacím při porodu nebo po něm.

Proč vlastně Ludmila údajně žádala vrahy o stětí mečem? Určitě to nebylo proto, že by snad věřila, že taková smrt bude méně trýznivá. Jako skutečný důvod legendy popisují, že jedině prolitím krve by si zasloužila stát se mučednicí. Dle některých pramenů jí vrazi nevyhověli z pouhé zlomyslnosti. Jakub Izdný ale uvádí, že jejich důvod mohl být daleko obecnější: nechtěli se umazat od krve. Středověký člověk vnímal krev jako něco nečistého, něco rituálně špatného. „Pouhým“ usmrcením vlastně

odlehčili svému svědomí. Ale i to je jen domněnka. Dnes opravdu nikdo neví, co za pohnutky se jim honilo hlavou a proč nepoužili meč, když by to bylo jednodušší než škrcení provazem, případně šátkem či šálou. Každopádně Ludmila se nakonec stala mučednicí i tak. Jak uvádí biskup Stanislav Přibyl, smrt jako svědectví pro Ježíše Krista je mučednickou i tehdy, kdy krev neteče!

Jako světice byla Ludmila uctívána už v 10. století. Prvním aktem svatořečení bylo přenesení jejích ostatků z Tetína do Prahy, o které se čtyři roky po vraždě postaral její vnuk Václav. Tomu bylo tou dobou kolem osmnácti let a už seděl na knížecím stolci. Dalšího uctívání se Ludmile dostalo v pražském klášteře svatého Jiří. Kult svaté Ludmily tu v roce 967 založila jeho první abatyše Mlada, Ludmilina pravnučka. Tento klášter byl pak na dlouho jedinou institucí, která Ludmilin kult vyznávala, protože pražští biskupové se rozšíření do celé diecéze bránili. Až v roce 1143 zařadil pražský probošt Daniel svátek svaté Ludmily do liturgického kalendáře svatovítské kapituly, a když se v roce 1148 stal biskupem, přistoupil rovnou k výslovnému uznání Ludmilina kultu. Tím ho schválil pro celou diecézi, Ludmiliny relikvie začaly být vkládány do oltářů v diecézních kostelech a její svátky, které připadaly na 16. září a 10. listopadu, se odteď slavily přinejmenším v benediktinských klášterech. Později byla Ludmila přijata i do sboru zemských patronů, kam byl mimochodem přijat i vnuk Václav, a oba jsou tam po boku svaté Anežky České, Jana Nepomuckého nebo svatého Vojtěcha dodnes.

Když se ještě vrátíme k průběhu vraždy, je otázkou, jak moc můžeme zmíněným legendám věřit. I když obě popisují vraždu velmi podobně, je opět možné, že jde jen o fantazii autorů. Nepředpokládáme totiž, že se vrazi nějakými detaily veřejně chlubili. Co ale skutečnost nejspíš odráží, je odkaz na Ludmilin předchozí pozitivní vztah k nim. Také víme, že po vraždě se stali docela vlivnými, a nějakou dobu zřejmě dokonce vládli společně s Drahomírou. Ta je ale nakonec zavrhlá, protože se jí zřejmě zdálo, že se roztahují až moc a že je na nich do jisté míry závislá. Gommona nechala popravit, Tunna stihl utéct do ciziny.

A co vlastně dělala Drahomíra po vraždě Ludmily? Přisvojila si její majetek a nějakou dobu si užívala samostatného vládnutí (respektive stále šlo o zástup za nedospělého syna Václava). Asi vás napadne, že svědomí ji netrápilo, ale jeden její počín nám naznačuje, že možná ano! Nad Ludmiliným hrobem totiž nechala postavit kostel svatého Michala a dle Evy Doležalové k tomu mohla mít dva různé důvody. V prvním případě hovoří legendy o jakýchsi drobných zázracích, které se v okolí hrobu stávaly – například se nad náhrobkem linula nádherná vůně – a Drahomíra postavila kapli proto, aby tyto zázraky nebyly připisovány Ludmile. Ve druhém případě ji ale právě mohlo žrát svědomí a výstavbou kostela se chtěla ze svého hříchu vykoupit.

Ze zdrojů není úplně jasné, jak dlouho Drahomíra vládla a kdy přesně se ujal vlády Václav. Dle Jaroslava Čechury skončila její vláda patrně v okamžiku, kdy Václav dovršil patnácti let, čili už v roce 922. Historička Naďa Profantová zas zmiňuje léta 924 či 925. V každém případě Drahomíra musela v tuto chvíli opustit dvůr, protože se zde stala nevítanou. Zdroje se shodují na tom, že ji vyzval k odchodu přímo syn Václav – a až když se poměry uklidnily, jí dovolil se vrátit. Po návratu pobývala nejspíše u mladšího syna Boleslava a dne 28. září 935 měla být svědkem rvačky, která mezi jejími syny za zapojení Boleslavových lidí vznikla a ze které Václav nevyšel živý. Drahomíra se poté obávala i o svůj život a raději před svým mladším synem utekla do Charvát (území dnešních severovýchodních Čech). A tady její stopy končí. Co s ní bylo dále nebo kdy a jak zemřela, už se nedozvídáme z žádného zdroje. I to svědčí o tom, že se po svých činech ocitla na okraji společnosti i na okraji zájmu legendistů.

V této chvíli si pro jistotu znovu připomeneme, že všechno, co bylo o Ludmile (a lidech kolem ní) na těchto řádcích dosud řečeno, se opírá jen o předpoklady historiků a o velmi staré prameny s nejistou věrohodností. Existují tedy vůbec nějaké informace, na které bychom se mohli spolehnout jako na stoprocentně relevantní? Ano! Vyprávějí nám je Ludmiliny vlastní kosti, které zkoumal antropolog Emanuel Vlček.

Kostra se nedochovala celá. Z lebky máme téměř celou mozkovnu, bohužel bez obličejové části, která byla odříznuta pilkou – nejspíš jako relikvie. Lebka je velká a není zcela symetrická. Kdybyste potkali Ludmilu bez vlasů a podívali se na ni seshora, zjistili byste, že její hlava

**Přemyslovci si neříkali
Přemyslovci. Toto přízvisko
jim dalo až novověké
dějepisectví.**

je docela šišatá. Kromě lebky se dochovaly obě lopatky, pravá klíční kost, části paží, většina žeber a obratlů. Z nohou se zachovaly obě stehenní kosti, levá kost holenní a lýtková a kosti z nártu. Nemáme například pánev, podle které se nejspolehlivěji určuje pohlaví jedince, jemuž kostra patřila, ale u Ludmily se to naštěstí dalo dobře určit z lebky či tvaru kosti křížové. Zejména podle zubů antropologové určili věk dožití na 68 let s tolerancí zhruba 5,6 roku, respektive k úmrtí na 95 % došlo mezi 63. a 74. rokem věku. Určenému věku odpovídá i pokročilá spondylóza neboli degenerativní změny v celém páteřním sloupci. Ludmila ji nejspíše pociťovala jako ztuhlost po ránu, zejména pokud se chtěla otáčet nebo ohýbat. Během dne, jak se postupně rozhýbala, se mohla ztuhlost zmírňovat, i když je možné, že nějaký stupeň diskomfortu cítila Ludmila trvale. Možná měla bolesti, ale to není jisté. Rozsáhlé změny našli antropologové i ve velkých kloubech, hlavně artrózu v kolenou, která svým rozsahem odpovídá věku nad šedesát let. V pohybu ale Ludmilu nijak neomezovala. Antropologové dále uvádějí, že nenašli známky osteoporózy (řídnutí kostí), která bývá u žen po menopauze poměrně běžnou záležitostí. Ludmila se jí dokázala vyhnout snad díky dobrým genům, aktivnímu životnímu stylu a kvalitní výživě s obsahem vápníku a vitamínu D.

Z kostry se dále zjistilo, že Ludmila nebyla žádná křehká stařenka. Měla statnou, robustní postavu a na svou dobu byla i poměrně vysoká – měřila 168 centimetrů. Utváření jejích stehenních kostí napovídá, že mohla mít pravidelnou fyzickou zátěž, i když se to nedá potvrdit s jistotou. Pokud se vědci nemýlí, tak se Ludmila mohla často pohybovat po nerovném

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Bulvární historie***.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.